

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

**РЕФЕРАТ**  
**кваліфікаційної роботи**  
**на здобуття освітнього ступеня магістр**  
**зі спеціальності 242 «Туризм і рекреація»**  
**за освітньою програмою «Управління туристичним та курортним бізнесом»**

на тему: «РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ ЯК ФАКТОР АКТИВІЗАЦІЇ  
ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД»

**Виконавець**

студентка факультету міжнародної економіки  
**Лозінська Тетяна Ігорівна**

---

**Науковий керівник**

к.е.н., доцент

---

**Давиденко Ірина Володимирівна**

---

**Одеса 2024**

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

В умовах післявоєнного відновлення України особливого значення набуває розвиток галузей економіки, здатних забезпечити швидке економічне зростання та соціальну стабілізацію. Культурний туризм у цьому контексті постає як важливий інструмент не лише економічного відродження, але й збереження та популяризації національної культурної спадщини, формування позитивного міжнародного іміджу країни та консолідації суспільства.

**Актуальність дослідження** зумовлена необхідністю розробки ефективних механізмів відновлення туристичної активності в умовах post-conflict середовища з урахуванням значних руйнувань туристичної інфраструктури та об'єктів культурної спадщини внаслідок військової агресії. За оцінками Світового банку, загальні втрати в секторі культури та туризму України складають 19,6 мільярда доларів, пошкоджено понад 900 об'єктів культурної спадщини, що вимагає комплексного підходу до відновлення галузі та пошуку інноваційних рішень для активізації туристичних потоків.

Культурний туризм є одним з найбільш перспективних напрямків відновлення туристичної галузі, оскільки він не лише генерує економічні вигоди, але й сприяє збереженню історичної пам'яті, розвитку міжкультурного діалогу та зміцненню національної ідентичності. Досвід країн, що пережили військові конфлікти, демонструє, що саме культурний туризм часто стає каталізатором відродження туристичної привабливості постраждалих територій та важливим фактором їх соціально-економічного розвитку.

Проблематика розвитку культурного туризму та його роль у відновленні туристичної активності знайшла відображення у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Теоретичні аспекти культурного туризму досліджували В.В. Худоба, О.Р. Четирбук, Г. Річардс, А. Німчук, А. Хаусман. Проте, незважаючи на значний науковий доробок, питання використання культурного туризму як інструменту відновлення туристичної активності в умовах післявоєнного відновлення України потребує додаткового дослідження.

**Метою дослідження** є розробка теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо розвитку культурного туризму як фактору відновлення туристичної активності в Україні.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Визначити основні поняття та сутність культурного туризму.
2. Охарактеризувати законодавчу та нормативну базу регулювання культурного туризму в Україні.
3. Визначити особливості розвитку туристичної галузі у повоєнний період.
4. Оцінити потенціал культурного туризму в Україні.
5. Дослідити інфраструктуру культурного туризму та її сучасний стан.
6. Вивчити міжнародний досвід використання культурного туризму для відновлення туристичної активності після кризових ситуацій.
7. Розробити стратегію розвитку культурного туризму у повоєнний період.
8. Запропонувати механізми державної підтримки культурного туризму.
9. Розрахувати економічну ефективність запропонованих заходів.

**Об'єктом дослідження** є процес розвитку культурного туризму в умовах післявоєнного відновлення.

**Предметом дослідження** є теоретико-методичні засади та практичні аспекти використання культурного туризму як фактору відновлення туристичної активності.

У процесі дослідження використано такі методи: системний аналіз (для дослідження сутності культурного туризму та його місця в туристичній галузі); статистичний аналіз (для оцінки сучасного стану галузі та динаміки туристичних потоків); порівняльний аналіз (при вивченні міжнародного досвіду відновлення туристичної активності); економіко-математичне моделювання (для прогнозування економічного ефекту від запропонованих заходів); графічний метод (для візуалізації результатів дослідження та представлення статистичних даних).

**Інформаційною базою** дослідження стали фундаментальні праці вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері туризму, культурології, економіки та державного управління, нормативно-правові акти України, міжнародні конвенції та угоди у сфері туризму та охорони культурної спадщини, статистичні матеріали Державної служби статистики України, звіти міжнародних організацій (ЮНВТО, ЮНЕСКО, Світового банку), аналітичні матеріали туристичних асоціацій та експертних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному дослідженні можливостей використання культурного туризму як фактору відновлення туристичної активності в умовах післявоєнного відновлення та розробці практичних рекомендацій щодо його розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання органами державної влади та місцевого самоврядування при розробці програм розвитку туризму, туристичними підприємствами при формуванні нових туристичних продуктів, а також закладами культури при плануванні своєї діяльності в умовах післявоєнного відновлення.

**Структура та обсяг роботи.** Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінка друкованого тексту. Робота містить 31 таблицю, 13 рисунків та 1 додаток. Список використаних джерел налічує 68 найменувань.

**Публікації.** Окремі результати кваліфікаційної роботи містяться в матеріалах конференції здобувачів вищої освіти:

Лозінська Т.І. Дослідження інфраструктури культурного туризму України: сучасний стан та динаміка розвитку в умовах військової агресії. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти. Одеса: ОНЕУ.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретичні основи культурного туризму та його роль у повоєнній відбудові*» розглянуто поняття та сутність культурного туризму, проаналізовано законодавчу та нормативну базу регулювання культурного туризму в Україні, а також досліджено особливості розвитку туристичної галузі у повоєнний період.

У другому розділі *«Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку культурного туризму в Україні»* проведено оцінку потенціалу культурного туризму в Україні, досліджено інфраструктуру культурного туризму та її сучасний стан, проаналізовано міжнародний досвід використання культурного туризму для відновлення туристичної активності після кризових ситуацій.

У третьому розділі *«Стратегічні напрями та рекомендації щодо розвитку культурного туризму як фактору активізації туристичної активності»* розроблено стратегію розвитку культурного туризму в Україні у повоєнний період, запропоновано механізми державної підтримки та стимулювання розвитку культурного туризму, здійснено прогноз економічного ефекту від запропонованих заходів.

## ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження теоретичних основ та практичних аспектів розвитку культурного туризму як фактору відновлення туристичної активності можна зробити наступні висновки:

1. На основі аналізу наукових підходів удосконалено визначення поняття «культурний туризм» як специфічного виду туристичної діяльності, спрямованого на пізнання та осмислення культурної спадщини через відвідування історичних пам'яток, музеїв, архітектурних споруд, участь у фестивалях та інших культурних заходах, що сприяє міжкультурній комунікації, збереженню автентичності територій та формуванню ціннісного ставлення до культурного надбання різних народів. Виявлено, що в умовах воєнного стану особливого значення набуває адаптація правового регулювання туристичної діяльності та впровадження спеціальних механізмів забезпечення безпеки туристів. Це включає розробку нових стандартів безпеки, створення системи раннього оповіщення, забезпечення доступу до укриттів та впровадження спеціальних протоколів дій у надзвичайних ситуаціях. Важливим аспектом є також психологічна підтримка туристів та персоналу туристичних об'єктів.

2. Встановлено, що Україна володіє значним потенціалом для розвитку культурного туризму, який підтверджується наявністю багатої та різноманітної культурної спадщини у всіх регіонах країни, включаючи 7 об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО, понад 130 тисяч пам'яток історії та культури, 63 історико-культурні заповідники та численні музеї. Проте військова агресія завдала суттєвої шкоди туристичній інфраструктурі, особливо в східних та південних регіонах. Загальні втрати в секторі культури та туризму оцінюються у 19,6 мільярда доларів, пошкоджено понад 900 об'єктів культурної спадщини. Особливо постраждали музеї, історичні будівлі, релігійні споруди та об'єкти культурної спадщини в зонах активних бойових дій.

3. Аналіз міжнародного досвіду використання культурного туризму для відновлення туристичної активності після кризових ситуацій демонструє, що успішне відновлення можливе за умови комплексного підходу, який поєднує збереження культурної спадщини, розвиток сучасної інфраструктури та створення нових культурних атракцій. Ключовими факторами успіху є диверсифікація туристичного продукту, активне залучення іноземних інвестицій та розвиток транспортної інфраструктури. Досвід таких країн як Хорватія, Боснія і Герцеговина, Грузія показує, що культурний туризм може стати потужним

інструментом не лише економічного відновлення, але й соціальної консолідації та формування позитивного міжнародного іміджу країни.

4. Розроблено стратегію розвитку культурного туризму на повоєнний період, яка включає сім основних напрямків: створення туристичного маршруту «Фортеці Західної України», впровадження цифрової платформи культурного туризму, розвиток військово-історичного туризму, створення системи підготовки кадрів, реалізацію маркетингової стратегії, розвиток інфраструктури безпеки та впровадження системи моніторингу. Кожен з напрямків має детально розроблений план реалізації з чіткими часовими рамками, бюджетом та очікуваними результатами. Особлива увага приділяється інноваційним підходам та використанню сучасних технологій для підвищення привабливості культурних об'єктів.

5. Запропоновано механізми державної підтримки культурного туризму, що передбачають удосконалення нормативно-правової бази, розвиток цифрових сервісів через інтеграцію з платформою Дія, впровадження системи безпекових стандартів та створення ефективної системи моніторингу галузі. Особлива увага приділяється питанням фінансової підтримки та залучення інвестицій у відновлення об'єктів культурної спадщини. Розроблено комплексну систему стимулів для приватних інвесторів, включаючи податкові пільги, державні гарантії та механізми державно-приватного партнерства. Передбачено створення спеціального фонду відновлення культурної спадщини та розвиток системи грантової підтримки культурних проектів.

6. Проведені розрахунки економічної ефективності запропонованих заходів демонструють їх високу потенційну результативність. При загальних інвестиціях у 571,4 млн. грн. прогнозується зростання туристичних потоків до 2,5 млн. відвідувачів у 2027 році з відповідним збільшенням прямих надходжень до 53,75 млрд. грн. Мультиплікативний ефект оцінюється у 80,625 млрд. грн. додаткових надходжень у суміжні галузі економіки та створення 7350 нових робочих місць. Розрахунки враховують як прямий економічний ефект від туристичної діяльності, так і непрямі ефекти через стимулювання розвитку супутніх галузей, включаючи готельний бізнес, ресторанне господарство, транспорт та роздрібну торгівлю.

7. Встановлено, що розвиток культурного туризму матиме значний позитивний вплив на наповнення державного та місцевих бюджетів. Прогнозується зростання податкових надходжень з 6,29 млрд. грн. у 2025 році до 17,85 млрд. грн. у 2027 році, що підтверджує економічну доцільність запропонованих інвестицій та важливість розвитку культурного туризму для післявоєнного відновлення України. Структура податкових надходжень включає ПДВ (60,24%), ПДФО (16,27%), податок на прибуток підприємств (13,55%), військовий збір (4,52%), туристичний збір (3,01%) та інші податки. Додатковий соціальний ефект проявляється через створення нових робочих місць, розвиток малого та середнього бізнесу, збереження культурної спадщини та підвищення якості життя місцевих громад.

Таким чином, культурний туризм може стати важливим фактором відновлення туристичної активності в Україні після завершення військових дій. Реалізація запропонованих заходів сприятиме не лише економічному відновленню галузі, але й збереженню культурної спадщини, формуванню

позитивного міжнародного іміджу України та консолідації суспільства через культурно-пізнавальну діяльність.

## АНОТАЦІЯ

Лозінська Т.І. «Розвиток культурного туризму як фактор активізації туристичної діяльності у повоєнний період»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 242 «Туризм і рекреація», за магістерською програмою «Управління туристичним та курортним бізнесом»  
Одеський національний економічний університет  
м. Одеса, 2024 рік

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Об'єкт дослідження – процес розвитку культурного туризму в умовах післявоєнного відновлення. Предмет дослідження – теоретико-методичні засади та практичні аспекти використання культурного туризму як фактору відновлення туристичної активності.

У роботі розглянуто теоретичні основи культурного туризму, його роль у повоєнній відбудові, законодавчу та нормативну базу регулювання, особливості розвитку туристичної галузі у повоєнний період.

Проаналізовано потенціал культурного туризму в Україні, досліджено інфраструктуру та її сучасний стан, вивчено міжнародний досвід використання культурного туризму для відновлення туристичної активності після кризових ситуацій.

Запропоновано стратегію розвитку культурного туризму в Україні у повоєнний період, розроблено механізми державної підтримки та стимулювання розвитку культурного туризму, спрогнозовано економічний ефект від запропонованих заходів.

**Ключові слова:** культурний туризм, туристична активність, туристична інфраструктура, культурна спадщина, стратегія розвитку, державна підтримка.

## ANNOTATION

Lozinska T.I. «Development of Cultural Tourism as a Factor of Tourism Activity Activation in the Post-War Period»

thesis for Master degree in specialty «Tourism and Recreation»  
under the program «Management of Tourism and Resort Business»,  
Odessa National Economic University  
Odesa, 2024

Graduation work consists of an introduction, three chapters, conclusions, and list of sources used.

The object of study is the process of cultural tourism development in post-war recovery conditions. The subject of the study is theoretical and methodological foundations and practical aspects of using cultural tourism as a factor in restoring tourist activity.

The paper examines the theoretical foundations of cultural tourism, its role in post-war reconstruction, legislative and regulatory framework, and features of tourism industry development in the post-war period.

The potential of cultural tourism in Ukraine was analyzed, infrastructure and its current state were investigated, and international experience in using cultural tourism to restore tourist activity after crisis situations was studied.

A strategy for the development of cultural tourism in Ukraine in the post-war period was proposed, mechanisms of state support and stimulation of cultural tourism development were developed, and the economic effect of the proposed measures was predicted.

**Key words:** cultural tourism, post-war period, tourist activity, tourist infrastructure, cultural heritage, development strategy, state support.